

1925

ALOUETTE

Дивіться! Он жайвір! Жайворонок, — він озирнувся й зрозумів, що вона дивиться не туди. — Ні, онде! Він указав на птаха. Вона була безнадійна.

— О, — нарешті вимовила вона. — О, тепер бачу! Як дивно, що це він робить?

— Ширяє, а тоді, мабуть, знову злетить вище.

Жайвір здіймався вгору на ниті непізнанної пісні. Мерехтливий пташиний лет і неземний спів розбурхали в Тедді щось глибинне.

— Чуєте?

Тітка театралью піднесла долоню до вуха. У дивоглядному капелюсі, червоному, як поштова скринька, і оздобленому двома довгими фазанячими перами, що хилиталися від кожного поруху, вона виглядала тут недоречно, як пава. Він анітрохи не здивувався б, якби її підстрелили. О, якби ж то. Тедді дозволяли, себто він собі дозволяв, недобрі думки, якщо тільки їх не озвучував. («Гречні манери, — напучувала його мати, — це обладунки, які потрібно надягати щодня»).

— А що я мушу чути? — спитала врешті тітка.

— Його спів, — він набрався терпіння. — Пісню жайворона.

І додав, коли вона знову вдала, що слухає:

— Уже змовк.

— Може, ще заспіває?

— Ні, не заспіває, нема його вже. Полетів.

Він змахнув руками, щоб продемонструвати. Було ясно, що, попри пера на капелюшку, тітка нічогісінько не знає про пташок. Чи, як на те вже пішло, про тварин узагалі. У неї навіть кішки не було. Її не зацікавила їхня Триксі, що зараз завзято нюшила в сухому рівчаку при дорозі. Триксі — його найвірніша супутниця: вона супроводжувала Тедді, відколи була крихітним цуценям і пролазила у сестрин ляльковий будиночок.

Йому що, треба просвітити тітку? Може, саме для того він тут?

— Жайворони славляться своїм співом, — повчально сказав він. — Дуже гарно співають.

Звісно, красу не пояснити. Краса просто існує й або розчулює тебе, або ні. Його сестер — Памелу й Урсулу — краса розчулювала. А старшого брата Моріса — ні. Братик Джиммі був для цього ще замалий, а батько, можливо, застарий. У батька, Г'ю, був грамофонний запис «Злету жайворона», вони зрідка слухали його недільними вечорами. Пісня була гарна, але не настільки, як у самої пташки. «Завдання мистецтва, — пояснювала, ба навіть повчала Сильвія, його мати, — *передавати істинну природу речей, а не бути істиною*». Її батько (дідусь Тедді, давно покійний) був славетним митцем, і це давало матері право авторитетно висловлюватися про мистецтво. І, напевно, про красу. Мати говорила про Мистецтво, Істину та Красу виключно з великої літери.

— Якщо жайворонки ширяє високо, — без особливої надії пояснював він Іззі, — це значить, що погода добра.

— Та й без пташки ясно, добра погода чи ні, досить визирнути за вікно. Прекрасний день, між іншим. Обожаю сонце, — сказала вона, заплющила очі й повернула розцяцьковане обличчя до неба.

Хто ж його не любить? Хіба що бабуся, яка ніколи не полишає похмуру вітальню в Гемпстеді і навіть вікна позавішувала цупкими бавовняними завісами, щоб світло не просочилося в дім. Чи, може, щоб темрява не втекла.

«Лицарський кодекс», який він зазубрив зі «Скаутиingu для юнаків» — книжки, до якої не раз звертався в миті сумнівів, навіть добровільно полишивши цей рух, — так от, кодекс

стверджував: «Шляхетність полягає в тім, щоб виконувати навіть тяжкі й непоказні завдання ревно і радісно». Напевно, розважати Іззі — саме таке завдання: що вже тяжке, то тяжке.

Він затулив очі від сонця й роззирнувся, шукаючи в небі жайворона, але він більше не з'являвся. Тедді довелося задовольнитися повітряними маневрами ластівок. Він уявив Ікара: цікаво, як той виглядав із землі? Мабуть, видавався чималеньким. Але ж Ікар — це міф? Після літніх канікул Тедді відправлять до закритої школи, тож саме час розкласти все по полицях. Батько радив:

— Будь мужнім, хлопче. Це випробування, у тому, мабуть, і суть. Ти краще не висовуйся, — додав він. — Не виривайся вперед, не паси задніх, брѳохайся собі десь посередині.

Його гемпстедська бабуся (себто його єдина бабуся — Сильвіїна мати померла багато років тому) казала, що «всі чоловіки в цій родині» закінчили ту школу, мовби це був непорушний закон, записаний у сиву давнину. Тедді, певно, муситиме віддати свого сина туди само, хоча той хлопчик існував у майбутньому, яке Тедді й уявити не міг. Та й не треба його уявляти, бо в тому майбутньому синів у нього не буде, а буде лише донька Віола. Це його сприкрить, хоча він ніколи в тому й не зізнається, тим паче Віолі, яка гучно обурилася б.

Тедді відсахнувся, коли Іззі раптом заспівала і, ба більше, почала витанцьовувати: «*Alouette, gentille alouette*». Французької він ще не знав, тож замість «*gentille*» чув «жентель» — ця рослина завжди йому подобалася.

— Знаєш цю пісню? — спитала тітка.

— Ні.

— Це з часів війни. Її співали французькі солдати, — її обличчям промайнула тінь, можливо, горя, але вона радісно додала: — Слова просто страшні. Це пісня про те, як патрають бідолашного жайворонка. Очі, пір'я, лапки і так далі.

У немислимій, проте неминучій війні — війні Тедді — «Алуетт» називалася 425-та франко-канадська ескадрилья. У лютому 1944 року, незадовго до останнього рейду, Тедді здійснив аварійну посадку на їхній базі в Толторпі — його підстрелили над Англійським каналом, обидва двигуни загорілися. Квебек-

ці пригостили його екіпаж бренді — поганеньким, але хлопці були вдячні й за те. На шевронах у них був жайворон і гасло «Je te plumerai» — тоді йому згадався цей день з Іззі. Здавалося, спогад належав комусь іншому.

Іззі зробила пірует. «Як-то чудовно буде», — сказала вона і розсміялася. Може, саме це батько й мав на увазі, коли казав, що Іззі «геть невірноважена»?

— Перепрошую?

— Як-то чудовно буде, — повторила Іззі, — з «Великих сподівань». Ти що, не читав?

Якусь мить у неї був точнісінько такий тон, як у матері:

— Я, звісно, пожартувала. Але вже не жартую. Я хотіла сказати, день чудовний. Отлічний день, — сказала вона, смішно імітуючи вимову кокні. Потім додала, мовби між іншим: — А я куштувала жайворонка. В Італії. Там вони вважаються делікатесом. Хоча, звісно, скільки з того жайворонка наїдку? На один зуб.

Тедді стрепенувся. Його жахала думка, що цю прегарну птаху можуть вихопити з неба, і куншттовний спів урветься на півночі. За багато-багато років по тому, на початку сімдесятих, Віола відкрила для себе Емілі Дікінсон, слухаючи в межах своєї програми курс з американських студій. Вона переписала першу строфу вірша, який мав би сподобатися батькові, своїм нерозбірливим, неприборканим почерком (переписати віршик повністю полінувалася). «Розітні Жайворонка — і відкриється Музика, Зерно за Зерном сріблестим». Він здивувався, що донька про нього згадала. Таке бувало нечасто. У них було мало спільного, хіба що любов до літератури, нехай вони про неї майже ніколи й не говорили. Він думав послати їй щось у відповідь, аби підтримати діалог, — може, віршика чи просто кілька рядків. «Радості дух щасливий! Ти ж бо не пташка, ні»*, чи «Я гімн, як жайворон, несу до неба»**, чи «Був вільний кожному мить, як той співець долин, небесний жай-

* «Жайворонкові» Персі Біші Шеллі в перекладі Олександра Мокровольського. Цитовано за Шеллі, Персі Біші. Поезії. — Київ: Дніпро, 1987. — С. 58.

** Сонет 29 Вільяма Шекспіра в перекладі Дмитра Паламарчука. Цитовано за Шекспір, Вільям. Твори в шести томах. Том 6. — Київ: Дніпро, 1986. — С. 635